

nja razgraničenja treba tražiti u smislu tih dvojnosti.⁷ Onome, što je rečeno u gramatikama, može se usto dodati, da je nastavak -ljiv još i nosilac značenja osobine ili svojstva, da netko ili nešto može imati ili činiti ili da se na njemu tek može činiti ono, što temeljna imenica ili glagol znači (*lomljiv*), a ne samo da čini ili ima.

Usporedbom navedene građe iz gramatika i rječnika s primjerima iz novije svakidašnje jezične prakse i iz terminologija pojedinih struka može se zaključiti, da je račvanje tih pridjeva u većoj mjeri novija pojava i da ih jezik stvara ondje, gdje je to potrebno.

JEDNA POTREBNA, ALI NEADEKVATNA RIJEČ

(Svršetak)

Zlatko Vince

II.

Možda se *ćorav* upotrebljava u raznim našim govorima bez prizvuka neke podrugljivosti. Poznato mi je, na pr., da u nekim krajevima (u Đakovštini) podrugljivo značenje ima izvedenica *ćoro*, dok pridjev *ćorav* ne sadržava u sebi nikakve pejorativnosti. Druga je situacija, mislim, u govoru gradskog stanovništva. Tamo se pazi, da se kojom riječi ne povrijedi čija osjetljivost, da se čija mana imenuje sa što blažom i indirektnom formom. Mislim, da je turska riječ *ćorav* takav izraz, koji u sebi ima za današnjeg gradskog čovjeka nešto podrugljivo u sebi, pa tu riječ ne bi upotrebio u običnoj njezinoj službi. Uostalom, kulturni čovjek pazi, da u svim situacijama ne upotrebljava ni druge neke riječi, kao na pr. pridjev *šepav* i sl. U prisutnosti čovjeka bez jednog oka ili onoga, koji je slijep na jedno oko, ne ćemo redovno reći, da je *ćorav*. Danas, mislim, ne možemo objektivno i s izrazom konstatacije upotrebljavati taj pridjev. U priručnicima okulistike, bar u Hrvatskoj, ne ćemo ga naći. Mislim, da pridjev *ćorav* nije postao termin, kako je postao u francuskom *borgne*. Tako otprilike osjeća suvremeni gradski čovjek, bar na zapadnom teritoriju naše jezične zajednice.

Mislim, da je takva situacija i u književnosti, pa onda i u književnom jeziku. Trebalo bi to potvrditi primjerima iz djela suvremenih naših pisaca. Kada izade rječnik hrvatskosrpskog suvremenog jezika, što ga spremaju Matica Hrvatska i Matica Srpska, moći će se i to pitanje, kao i mnogi dru-

⁷ Rasvijetliti svaki pojedini primjer i stilističke razlike u pojedinih pisaca prelazi okvire ovoga članka. Ali ova zapažanja mogu nam praktički pomoći ondje, gdje razlika nije odmah jasna, a i kao putokaz za tvorbu novih oblika. Tako, ako želimo izbjeći »dirigirane projekte«, onda oni ne će biti »upravljeni« (dakle pridjev trpni!), kako se može ponegdje sresti, već upravljeni.

gi jezični problemi, potvrditi obiljem primjera iz djela hrvatskih i srpskih pisaca. Sada ih imam premalo, da bih mogao pokazati, kako se barem hrvatski pisci klone pridjeva *ćorav* u onom objektivnom značenju. Evo tek nekoliko primjera, u kojima je riječ uzeta većinom u prenesenom značenju: ... nam su pune ruke posla, da uredimo i ugladimo sve *ćorave zavade* i prepirke naših pedagoga (A. Šenoa, 8, 342), Načelnik mu uze svjetovati, da se okani *ćorava posla* (Kovačić, 2, 132), Pri tom se žestoko udarila oba dvjema rukama po onom dijelu tijela, radi kojeg se iskrivljuju i gaze... *ćoravi* i kilavi *međunarodni ugovori* (Kumičić, 3, 120), Mani se, Mirko, *ćorava posla* (Matoš, 1, 176), Nisu otišli kao *ćorave mačke* (Krleža, 3, 88).

Često hrvatski pisci, koje sam pregledao, uzimaju i pridjev *slijep* u prenesenom značenju: *slijepa politika* (Krleža, 2, 400), *slijepi juriš* (Dončević, 2, 156), *slijepi pristaša* engleskog poreznog sistema (Radić, 6, 21), *slijepo oruđe* osmanlijsko (Tomić, 2, 38), *slijepom dušom* plače pepel starih zala (Matoš, 8, 22), u *slijepoj stravi* i u strasti muke (Matoš, 8, 10), *Slijepi ste* na zdrave oči, *Slijepo je oruđe* obitelji Bačani (Šenoa, 6, 232), jer je gluh i *slijep* za značenje naših evropskih tužnih i krvavih dana (Krleža, 8, 38), *politički slijep* (Krleža, 8, 170), *slijepi mehanizam* (Antologija filozofije, 11, 34), *slijepi koraci* vremena, *slijepo vrijeme* i sl.

Valja istaknuti, da među primjerima iz djela hrvatskih književnika i prevodilaca nalazimo na više mjesta pridjev *slijep*, gdje u narodnim govorima nalazimo *ćorav*: U jednoj od *slijepih* ulica bila je nekada kuća Ante Stipančića (Novak, 1, 30) prema *ćor-sokak*; Pri posljednjoj vježbi *slijepim mecima* gotovo je izbio oko svojem susjedu (Švejk, 1, 399) prema *ćorac*, *ćorak* ili *ćor-fišek*; Veliš, da si upao u to kao *slijepa koka* na zrno (Švejk, 1, 425) prema *ćorava koka* i sl.

Premalo je primjera, da bi se mogli stvarati određeniji zaključci, ali se iz ovih nekoliko slučajeva vidi, kako suvremeni pisci izbjegavaju tu riječ u objektivnom, ozbiljnom opisu. Podrugljiv, satiričan ili smiješan tekst dat će, mislim, više primjera za upotrebu pridjeva *ćorav*, a pjesma, novela, ozbiljna proza ne će obilovati tim pridjevom, osim ako se radnja odigrava negdje u kraju, gdje se on nalazi u češćoj upotrebi.

Činjenica je dakle, da danas osjećamo, kako se pridjev *ćorav* ne može uzimati u neafektivnom značenju, za objektivnu oznaku vidnog defekta. Prema tome mi danas ipak nemamo dva u jednakoj mjeri upotrebljiva pridjeva. Dok se pridjev *slijep* uzima redovno kao sasvim određen termin⁴ u značenju čovjeka bez vida, upotreba pridjeva *ćorav* ograničena je samo na afektivno značenje, s nijansom pejorativnosti za čovjeka s vidnim nedostatkom na jednom oku.

⁴ Ipak, Invalidski zakon 1929. godine za *ćoravost* ima tumačenje: potpuni gubitak vida na jednom oku (str. 135.). No mislim, da taj »termin« nije proširen u službenoj upotrebi.

Ljudske mane izazivaju katkada smijeh, a isto tako i fizički nedostaci. Poznate su šale, skečevi i lakrdije s gluhima, da se i ne govori o mucavcima, znade se napraviti šala na račun šepavaca, ali se ljudi redovno slijepcu ne smiju, jer osjećaju, da se tom teškom fizičkom nedostatku ne smije rugati. Istina, *ćorav* nije po težini isto, što i *slijep*, ali je ipak nedostatak.

Stoga će se u svakidašnjem razgovoru i na službenim mjestima, a isto tako i u naučnim i popularnim djelima iz područja okulistike, a dakako i u direktnom razgovoru s ljudima, koji imaju vidne nedostatke, radije upotrebljavati nespretniji, ali danas neutralan način izricanja: *slijep na jedno oko, bez jednog oka* i sl., nego kraća i pregnantnija, ali danas već afektivno obojena riječ *ćorav*.

ZASLADA — ZAHLADA

Nikola Španjol

U 2. broju prošlogodišnjeg Jezika zalaže se A. Nametak, da se uvede u naš književni jezik, preko ugostiteljskih jelovnika, umjesto tuđice *desert* bosanski naziv *zahlada*.

Lijepa riječ, bez sumnje, no budući da se redovno u našim evropskim ugostiteljskim radnjama ne povode za običajem bosanskih muslimana, da poslije ručka ili večere poslužuju kuhanu rižu na mlijeku, kompot od borovnica ili kiselo mlijeko, već obično poslastice (slatkarije, slatko) i kavu, mislim, da bi mnogo bolje pristajala riječ *zaslada*. Bosanska riječ *zahlada* imala bi označivati isključivo *hladnu* zaslada, kao na pr. sladoled i sl. Gost bi mogao prema tome određenije pitati: »Ima li zaslade, ili ima li zahlade, i kakove?« Bila bi mirna Bosna i Krajina!

Inače bi samo *zaslada* bila dovoljna, jer je i *zahlada* redovito slatka, pa je težina uvijek na slatkoći, a ne na hladnoći.

O S V R T I

TRINAESTI SASTANAK PRAVOPISNE KOMISIJE

Od 16. do 21. veljače održan je u Beogradu u prostorijama Srpske akademije nauka trinaesti sastanak Pravopisne komisije. Sastanku su prisustvovali svi članovi. Na dnevnom redu bilo je konačno utvrđivanje smjernica za redigiranje pravopisnog rječnika, stiliziranje teksta uvodne riječi ispred pravopisa i odluka o načinu priređivanja školskog pravopisa.

Kao što je poznato čitaocima »Jezika«, već prije trinaeste sjednice bio je sastavljen pravopisni rječnik i stavljen na uvid svima članovima Pravopisne komisije. Na trinaestoj sjednici članovi su stavljali primjedbe na preliminarni tekst, pa su nakon diskusije utvrđene konačne smjernice za redigiranje pravopisnog rječnika. Pravopisna je komisija odobrila svoj prijašnji zaključak, da u rječnik ulaze samo one riječi, koje su pravopisno zanimljive, s nekim malim izu-